

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Prețiuu abonamentulu:		Prețiuu insertiunilor:		Corespondintiele sè se adreseze Redactiune dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl. — cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu	cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte	
„ „ „ „ 1/2 anu . . .	2 „ 50 „		4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . . .	7 „ — „			
„ „ „ „ 1/2 „ . . .	3 „ 50 „			

Sinódele parochiale in organismulu bisericeii.

Biseric'a nóstra, prin statutulu ei organicu, a acordatu libertate deplina la tóte elementele ce o compunu, in cerculu competintiei loru. In urmare, comunele bisericesci, respective parochiele au dreptulu necontestabilu a indepliní afacerile si regulá referintiele bisericiloru parochiale intre marginile statutulu organicu. Acésta lucrare in parochie se esecuta prin sinodulu parochialu, comitetulu parochialu si prin epítropi'a parochiala. (Stat. org §. 5).

Insa, daca vom cautá form'a in care practica drepturile loru comunele parochiale, aci intimpinamu celea mai grave erori si incorectitati. Nici o corporatiune de dreptu in biseric'a nóstra nu este atátu de neprecisu cereuscra in statutulu organicu, ca sinodulu parochiale. Constituirea sinódeloru parochiale este punctulu in care administratiunea diecesana, consistoriulu eparchialu si comunele bisericesci mai de multeori vinu in colisiuni nepermise, ce facu adeseori sensatiuni fórté rele in poporulu credintiosu.

Statutulu organicu, cu privire la constituirea sinódeloru parochiale prescrie in generalu: „In sinodulu parochialu ieu parte totiparochianii majoreni, de sine statatori, *nepatati*, cari si-implinescu detorintiele parochiale“. Este o definitiune acést'a care lasa multu de doritu. Antaiu, aci nu se spune, cine se conduca si cum se procéda la constituirea sinodulu parochialu precum se spune de constituirea sinódeloru eparchiale. Cu tóte acestea nu este greu a determiná cadrulu si chiar caracterulu sinodulu parochiale. Dupa natur'a lucrului si in spiritulu §-lui citatu sinodulu parochialu e constituitu din firea sa, comunele bisericesci, ca atari, sunt totu atâtea sinóde parochiale permanente. Cine este majorenu, de sine statatoriu, cine si-implinescu detorintiele parochiale sunt lucruri cunoscute in generalu, si nu au trebuintia de comentare pentru a fi intielese si de poporu; ele se potrivescu bine cu firea si spiritulu asiédiaminteloru bisericeii orientale.

Dar cu atátu mai enigmaticu si ambiguu apare atributul de „nepatatu“ care statutulu organicu lu-impune de conditiune membriloru sinódelorn parochiale. Nu scimu in ce sensu si pe ce temeiu a introdusu congresulu nationale acésta regula. Ce vrea se intieléga statutulu organicu sub parochianii nepatati, nu pricepemu. Una pricepemu si scimu cá biseric'a ortodoxa se compune din membri alesi si reprobati séu din crestinii cei drepti si din cei peccatosi. Daca acést'a este natur'a bisericeii crestine, si daca din biseric'a nu sunt eschisi peccatosii, atunci, cu atátu mai pucinu potu fi eschisi ei din sinódele parochiale. Intielegemu o tiermurire in biseric'a protestanta! Aici se priveseu de membrii ai bisericeii numai alesii séu dreptii, ér nu si peccatosii. Pentru aceea in statutele bisericiloru protestante, nu fora temeiu se eschidu din sinódele parochiale crestinii petati séu peccatosi. Numai fariseii judaici classau virtutile si peccatele poporulu pre pamentu. A caracterisá pre cineva de dreptu ori de peccatosu, insamna a prejudecá atotu sciintiei lui Ddieu. Se lasamu lui Ddieu ca se judece despre peccatele ori virtutile nóstre, si se nu ne facemu noi pentru noi judecatori.

Doctrin'a despre clasificarea meriteloru crestineloru, prin noi insine, este nu numai contrarie invetiaturei, ce se observa in biseric'a ortodoxa, ci ea mai are si alta parte rea pentru poporu. Scimu comunitati bisericesci, unde multime de crestini sunt eschisi séu escomunicati din sinódele parochiale sub cuventulu de „patati.“ Apoi daca vom pasí cu moral'a rigoristiloru, atunci, trebue se marturisimu, sinódele ar stá reduse la nimica, séu la unu numeru fórté neinsemnatu de membri, càci cine se póte dice infalibilu, adeca fora smintéla?

Noi opiniamu in consonantia cu asiédiamintele bisericeii ortodoxe, cá: membrii sinódeloru parochiale sunt toti crestinii parochiani, intr'o forma, esceptandu pe cei ce stau sub pedépsa criminala, si pe cei ce si-au perdutu drepturile civice in urm'a unoru crime grave. Éta cei ce se potu privi, dupa noi, ca petati, si prin urmare lipsiti de drep-

turile lor în afacerile bisericeii. Negresitu o interpretate competente pôte se-o face în statutu singuru congresulu nationalu.

Pana ce congresulu va aduce lamuriri suficiente asupra acestui punctu, este necesitate ca consistoriele eparchiale dupa dreptulu ce li acôrda liter'a si spiritulu statutulu organicu, se emane ordinatiuni si instructiuni pentru poporu în câtu privesce referintiele de dreptu si incurgerea parochianiloru în afacerile bisericiloru lor parochiale. Câci, trebuie se marturisimu, sinódele parochiale nu au dreptulu de-a interpretá ele însesi statutulu organicu, a hotari cine pôte si cine nu pôte fi membrulu sinodulu. Acést'a este o anomalia, carea suferita multu timpu, va duce la anarchia constitutiunea cea frumósa a bisericeii nóstre.

În adevêru atitudinea sinódeloru parochiale, deja si pana acum a devenitu amenintiatóre, pentru bun'a administratiune a bisericiloru. Comunitatile bisericesci întielegandu falsu libertatea si autonomi'a lor, se credu în dreptu a se guverná de capulu lor si a dispune dupa placu cu averile bisericiloru.

A.

Pluralitatea lumilor locuite.

(Fine.)

Daca nu i-se va paré cui-va destulu de motivata „cestiunea“ atunci voimu se mai adaugemu si argumentele urmatorie.

Pamentulu nostru adeca nu e lumea cea mai buna pentru esistenti'a omenésca, de ora-ce e fapta constatata, cà organismulu vietuitoriu duréza cu atátu mai siguru, cu câtu sunt mai lungi si mai regulate anutempurile si anii; între planeti sunt — dupa cumu scimu — unii, cari au anutempuri si ani multu mai lungi de câtu pamentulu; asiá dara din punctulu acést'a de vedere inca nu aflamu nici unu favoru la pamentu pentru esistenti'a omenésca.

Scimu apoi cà plecarea ossieloru de rotatiune ale corpuriloru ceresci spre câile lor respective cauzeza diferinti'a anutempuriloru, dileloru si noptiloru. Daca vomu presupune ossi'a perpendicularu spre planulu câlei, atunci incependu dela ecuatoru spre polu voru scadá graduatu actiunile caldurei si luminei, de unde ar urmá, cà tóte tienuturile corpulu cerescu respectivu ar trebui se aiba temperatura speciala si permanenta. Lumea asediata astufeliu ar produce fórte multu si rapede si ar' influentiá de totu bine viéti'a materiala si intelectuala a omulu.

Apoi egalitatea între di si nópte ar provedea pre locuitorii lumii respective cu una multime de avantagii si totu odata i-ar doná si cu viétiá mai îndelungata si mai fericita. În modulu acést'a ajungemu în timpurile cele aurie ale mitologiei, în paradisulu pamentescu alu bibliiei.

Presupunendu acum alu doilea estremu, adeca ossi'a globulu respectivu se jaca chiar în planulu câlei aceluiaasi globu; în casulu acést'a ar disparea cu totulu zon'a cea stemperata de pre suprafaci'a planetulu. Sórele ar percurge succesive zenitele toturor punctelorn de pre acelu globu; pre fia care

emisfera ar trebui se domnésca séu lumina séu întunerecu neîntreruptu, respective fierbientela invapiata séu frigu ghiaciosu. Fia care tienutu ar trebui se suferé succesive aceste doué alternative nesuportabile; locuitorii unei lumi ca si ast'a s'ar aflá între nisce conditiuni de totu fatali.

Aceste sunt pusetiunile estreme ale ossiei de rotatiune ale pamentulu, între care se afla apoi una multime. Pamentulu ar fi lumea cea mai buna, daca ossi'a sa ar posiedea pusetiunea cea de antáia, adeca daca ar' stá perpendicularu spre planulu câlei sale. Scimu inse, cà ossi'a aceea se abate dela pusetiunea perpendiculara ceva mai bine de 23°, de unde se nascu trei zone caracteristice pentru climatele lor speciale.

Regiunile aceste deosebite nici de câtu nu sunt într'o forma locuibile, de ora-ce vapai'a de pre la ecuatoru nu favoresce durat'a îndelungata a esistentiei, pentrucâ functiunile vitale se afla într'o încordare continua, din caus'a caldurei celei enorme; de alta parte apoi asprimea climeloru solare inca nu se prea unesce cu functiunile vietiei omenesci si cu necesitatile organisatiunei animalice si vegetale.

Observâmu aici, cà toti poetii cari cantara prunci'a lumii, considerandu rangulu celu subordinatu alu globulu nostru, în unanimitate dederu pamentulu aceea pusetiune astronomica, de care vorbiremu în casulu antáiu. Cu deosebire amintimu aici pre Ovidiu în cartea prima „metamorphose“ si Milton în „paradisulu pierdu“ cantulu alu noalea.

Lumea cea mai favorita din sistemulu nostru solaru e planetulu Iupiter, care are anutempuri mai egali si apoi pre de 12 ori mai lungi de câtu ale pamentulu. Sir David Brewster intru atáta e de convinsu despre esistenti'a locuitoriloru lui Iupiter încátu li-atribuiesce si poteri spirituali, si chiar la cei mai debili presupune spiritulu mai ageru de câtu alu marelui Newton.

Intornandu-ne la pamentu, aflamu dile si nopti fórte varie asemenea anutempuri, care provoca schimbári mari în temperatura. Câtu de departe se afla pamentulu nostru de lumea aceea, a cârei ossia de rotatiune sta perpendicularu spre planulu câlei sale; de lumea aceea, de care se apropia mai tare splendidulu Iupiter, càci inclinarea eclipticei i-e numai de 3°; de lumea aceea, care esista de siguru între multimile planetiloru, ce incongiura sorii spatiulu; câtu de departe în fine e pamentulu nostru de lumea aceea, unde functiunile arangiameteloru, care sunt neaperatu de lipsa vietiei, nu se opunu lucrâriloru cugetárei, ci din contra apera inteligenti'a!

Nici prin minte nu ni-plesnesce se inchiaiamu tractatulu acést'a, plangandune despre starea nóstra miserabila. Dar nu va fi de prisosu a constatá prin fapte neresturnavere, cà pamentulu nu e nici de câtu lumea cea mai buna, din câte esista.

În ori ce întreprindere si pretotindenea natur'a se lupta contra ómeniloru, în locu se-i ajute intru realisarea intentiuniloru lor. „Natur'a pamentulu

ni-ofera ospitalitate neînsemnata. Abstragându delă împregiurarea, că mai toate frumsetiile sale sunt infecitate prin uritu, foră se mai considere necesitățile omenesci, ne mai flagelăza și cu escese climatice, pre care le suportăm cu doreri și necazuri enorme. Arangiamentu fundamentalu alu pamentului ni-pres-téza alternativele: séu se ni alegemu sclaví'a anu-timpuriloru séu a domicilieloru" *)

Cuprindendu intrun'a poporatiunea omenésca a pamentului, constatăm că globulu acest'a nu indetulesece nici pre departe pre ómeni; serací'a planetului constringe pe ómeni se întrebuintieze partea cea mai mare a timpului intru castigarea miedieloru de sustienere. Plantele, de care au lipsa, trebuie semenate etc, aminalele scutite do calamitățile anutimpuriloru. Natur'a nu dă omului nici unu ajutoriu; dacă si-capeta omulu cele mai necesarie ale vietiei, nu e meritulu arangiamenteloru naturei, ci alu ustenéleloru sale continue. Au nu e natur'a aceea, care inghite in fia care anu mfi de ómeni, care sgraduie și ruinéza cetățile, pre care le facura ómenii de centre ale civilizatiunei, usca productele pamentului prin fierbientielele cele invapaiate séu le innéca prin ploii torentiale și prin esundări? Miseri'a nu domnesce numai prin colibe și la masele classeloru de diosu, chiar și prin palatii și la clasele superioare se aude adese ori vaetu și se vedu ochi lacramandi.

Dar toate dusimaniele aceste ale naturei esterne se pare că disparu, dacă ni aducemu aminte că locuintiele, cetățile și campiele nóstre se afla peste unu oceanu de materie invapaiate, și aceste se restogolescu peste olalta in tota diu'a și ne potu inghití in abisurile loru ardietórie. Dupa cum se scie, coaj'a, cea solida a pamentului abia e de 10 miluri de grósa; activitatea neîntrerupta a fortieloru suterane o iritéza fórté și e posibilu ca una imflare interna ne va acoperí sub valurile oceanuriloru, care voru fi siliti se esundeze. Ma! una revolutiune geologica póte se și despice coaj'a aceea pre care ne tienemu astadi atátu de siguri, și prefacandu-o in bucăti se o arunce pre ici in coala in spatiulu nemesuratu.

In urm'a acestoru consideratiuni mai póte presupune cineva, că globulu acest'a ar fi chiar și pentru omu lumea cea mai buna, din câte se potu cugetá? Au nu ne vedemu constrinsi se esprimámu convingerea, că multe alte corpuri ceresci voru fi standu pre una trépta multu mai nalta de cătu pamentulu, și voru fi intrunindu multu mai bine de cătu densulu conditiunile, care favorescu desvoltarea și vietí'a îndelungata a esistentiei omenesci? In locu se-lu inal-tiamu preste cele alalte stele, ne mirámu că și pre densulu s'a incuibatu vietí'a, și apoi afirmámu că pre densulu numai de aceea se afla locuitori, pentru că natur'a e nespusu de fructifera și produce fientie și acolo, unde omulu nici că ar fi potutu presupune. Acum potemu pricepe, că pamentulu numai de aceea are locuitori, pentru că jace in insasi natur'a se pro-

vóce vietí'a pretotindenea unde esista materia, foră ca prin acést'a se-si micșoreze cătu-si de pucinu poterea creatoria.

Resumandu acum totulu, ne convingemu că lumea acést'a a nóstra nu e cea mai buna nici dintr'unu punctu de vedere. In spatiulu celu nemesuraveru esista de siguru alte lumi mai fericite de cătu pamentulu, deci și fientie, care prin urmare nu voru avé se se lupte cu atâte valuri, ca și noi pre punctulu acest'a alu universului. Séu altumentrea vorbindu: universulu e plinu de lumi, despre care ne-amu convinsu că potu fi locuibile. Aceea inse pucinu împórta, dacă pre cutare lume se afla acum fientie vietuitorie séu se voru nasce de aici înainte, ori póte au esistatu dejá. Lumile acele nenumerate constau din materia, in care natur'a a seditu vietia. Pre densele vietí'a produce fientie, care disparu cu timpulu; dar de aici nu urméza nici de cătu, că lumea respectiva e nelocuibila.

Diosu asiá dara cu credinti'a aceea desierta, că numai pamentulu e lume locuita! Se nu mai calumniámu natur'a, care arunca din mana plina vietia prin universulu celu nemarginitu! Se ne întórcemu spre noi insine și se ni cunóscemu inferioritatea, și retrasi aici pre punctulu acest'a neinsem natu alu universului se nu incetámu a strabate și mai de parte pre urm'a adeverului, pana unde ni-va fi permisul!

T. Ceantea.

Idei'a religiunei.

Ansa la elaborarea acestui tractatu mi-a datu „Biserica și Scol'a“ carea, intr' unu timpu, candu par' că mare parte dintre ómenii de toate conditiunile și din toate păraturile societatei, au de parola indiferentismulu religiosu, nu putea se face mai bunu servitiu causei religiosu-morale de cătu publicandu unu tractatu, care portá in fruntea sa suprascrierea „Religiunea și influinti'a ei asupra omenimei.“ — Acelu operatu erá se ne fia bine venitu din dóue puncte de vedere: antaiu chiar pentru resolvirea și chiarificarea acelei influentie; a dou'a, căci a venitu togmai intru unu timpu candu in literatur'a nóstra bisericésca lipsesce o scriere a carei obiectu se fia religiunea considerata din toate punctele de vedere. Asia din aceste considerari nu avemu de cătu se fimu multiemitori pentru acestu ofertu. Cu acést'a am fi disu că inca o lucrare asupra acelu obiectu ar fi superflua. Da, candu tractatulu din cestiuone ar fi respunsu in estinderea sa mai bine de 25 colóne in Nrii 1—12, chiar întrebarea prima ce si-a pusu, ar fi superflua; dar dacă vomu considerá că cele ce ne spune in treacatu pre pag. 4 nu ne potu multumí acceptarea, și dacă vomu considerá că acelasi obiectu se póte tractá din mai multe parti ale sale — întreprinderea de facia se areta justificata. — Cu acést'a spunu că aceste sire nu voiescu a fi privite de o critica a acelei lucrari, bine sciindu, că inca nu stamu pre acelasi nivo, ca se primim cu placere observarile facande cu privire la lucrarile nóstre și din alte parti. — Din contra voiescu a fi considerate ca unu suplementu a acelei lucrari, a carei rezultate on. lect. cunoscandu-le le voru considerá si aprecia dupa meritu, avendu si nesuinti'a ba chiar si vointi'a merifulu. Ce voimu a cercetá dar? Aceea ce tractatulu de si nu ni-a anunsiatu a resolutu: originea religiunei, pre carea a aflatu-o ca unu actu internu eschisivu in internulu omului, ca innascuta. — Noi cautamu ideí'a religiunei, pre carea sperezu că o vomu afla acolo unde va fi aflandu-se principulu ei realu séu existentiale.

*) M. Jean Reynaud Terre et Ciel, philosophie religieuse p. 55 et 59.

Religiunea, mai vechea decât ori ce speculațiune, mai vechea de câtu scienti'a și art'a, ba chiar de câtu istori'a, este unu fenomenu pre câtu de maretu pre atâtu de puternicu; astfelu în câtu atâtu cu privire la doctrinele sale, câtu și cu privire la puterea sa s'a aretat influențiatoria în lume și a ocupatu atențiunea precum a barbatilorn scientiei asia a celoru de statu cari au pretinsu a fi regulatorii referințieloru sociali. Religiunea nu este productu alu filosofiei séu a scientiei în genere, ci ea premerge acestei'a. Ea este și pentru filosofia unu datu pozitivu, unu faptu pre care acést'a aflandu-lu, nu-si permite altceva de câtu a o esaminá psihologice și a-i criticá și esaminá pretensiunile relative la valórea sa. Religiunea nu este productu omenescu; ea este unu ce pozitivu între și pentru omeni, între și pentru poporu. Este unu ce pozitivu, desi în totalitatea fenomenelor sale multfariu, dar în esistenți'a și ideii sa este un'a, este netrecatória, pre câtu timpu sunt esistandu factorii cari o compunu Ddieu și omulu.

Cu acestea ne-am fi chiarificatu și desemnatu punctulu de vedere și am puté merge mai departe se spunemu ce este și de câte feluiri. În ce ora definițiunea se dá prin enumerarea notelor ce constituiescu unu lucru, și are de scopu a aretá esenți'a, substanti'a lucrului, și noi i vomu dá definițiunea reale atunci candu le vomu fi aflatu pre acelea, candu vomu fi aflatu condițiunile sub cari ea se póte realizá. Pana atunci se ne întielegemu cu contrarii ce ne stau în cale spre ajungerea problemei.

■.

Erorile relative la originea religiunei în genere sunt de doue specii, unele cari se afla în sinulu Crestinismului, altele afara de densulu. Dintre cele de antaiu unele în terenulu teologiei, ér altele afara de dens'a, pre alu speculațiunei. Cei cari se afla afara de periferi'a creștinismului, aci nu ne intereséza. Cesti alalti, cari în creștinismu fiindu, se afla afara de cerculu teologiei și inca a teologiei ortodoxe, de si nu ar fi de interesu a luptá cu nnu inimicu, cu care nu avemu ceva comunu, totusi fiindu ca ataculu loru e îndreptatu contra poliloru cari constituiescu substanti'a religiunei, asupra originei și valórei, sunt de consideratu. Dintre acestia „Biserici'a și Scol'a“ în articolulu menționatu și subsemnatu de Dlu Hamsea, a adusu și esaminatu trei: pre cei cari sustienu că religiunea este productu alu scientiei, fara a ne spune cine sunt acei'a; pre Cantu și teori'a care sustienu că religiunea este unu simțimentu de dependința absoluta, fara se ne spuna că acestu din urma este protestantulu Schleiermacher. Pre acesti'a i trecemu cu acea observare că ideii lui Cant nu e espusa fidelu. Cant în opulu seu „Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft, Königsberg 1794, nu face religiunea „productu alu voinției spiritului omenescu“ (B. s. Sc. pag. 42) și alu conscienței morali. Pentru Cantu póte se stea moralitatea și fara religiune. Moralulu premerge religiunei și nu religiunea moralului. Elu dice: die wahrhaft religiöse Gesinnung (nicht die Religion.) ist in der Erkenntniss aller unserer Pflichten als Göttlicher gebote beschlossen. (Überweg. Gesch. d. Phil. III. 203.) (Bis. și Sol. 42). — Ar fi mai fostu, daca togmai s'a aretat lips'a de polemizatu cu speculațiunea a se mai aminti teori'a contractului socialu, rationalismulu, naturalismulu și supranaturalismulu, materialismulu și panteismulu; în urma teori'a ideiloru innascute în generale și în specia a religiunei.

Fiindcă acést'a din urma este desvoltata în tractatulu menționatu o vomu considerá aci.

Invetietur'a că în sufletulu omului sunt idei și principie innascute este aparițiunea cea mai nefericita și impedecatore pentru desvoltarea intelectuale a omului. În istori'a culturai și a psihologiei o intempinamu sub trei forme. Ideile séu sunt în sufletu ca gat'a (Plato, Cartesiu) séu sunt ca forme a le intellectului (Kant) séu ca predisposițiuni (Aristoteles, Leibnitz et.) Combatentulu celu mai

aprígu și putemu dice cu succesu a fostu Locke (1632—1704). — Eu nu me voiu estinde a o esaminá aci, și de almintrenea nefindu de prea mare însemnatate pentru scopulu nostru, amintescu numai că astadi dupa ce s'a aretatú asést'a teoria cu totul sterilu, și dupa ce a devenitu numai obiectu alu istoriei și ca atare are însemnatate, este unu pasu pre câtu de gresitu pre atâtu de regretabitu candu cineva cautu innapoi și nu înainte. — Astadi abia va mai aflá cineva unu sistemu psihologicu, cu atâtu mai pucinu teologicu, și inca ortodoxu, care se facu usu de acést'a teoria.

Fiacare ideia consta din dóue parti séu mominte, obiectiva și subiectiva. În sensu obiectivu fia care ideia este reprezentantele fidelu, este informatiunea ce si-a castigatu-o sufletulu despre obiectulu cu care a venitu în contactu mi-dilocitu ori nemidilocitu. În sensu subiectivu, în câtu adeca este a spiritului, este unu actu alu sufletului. Fia care ideia este cualitativu determinata de cualitatea factoriloru, cari o compunu. Va se dica: antaiu fia care ideia are unu caracteru psihicu, în cualitatea sa este determinata de cualitatea sufletului. Tóte ideile sunt cuvinte din cari este compusa limb'a sufletului. „Prin idei, dice Herbart (Psych. II. §, 138) sufletulu nu primesce în sine vre-o materia din afara; din contra acelea sunt numai vari'a espresiune a cualității interne a sufletului.“ — A dou'a: cualitatea particulara a fia-carei idee este dependenta de acelu elementu, a carui contactu a datu ansa la nascerea ideii. Daca asia sta lucrulu nu putemu pricepe de unde si-primescu ideile innascute cualitatea lor? Ideile innascute, dupa cum am veditu, séu sunt formalu, ori ca gata, séu numai virtualiter. Daca stá casulu din taiu atunci sufletulu trebuie se cugete dela inceputulu esistenței sale (Cartesiu). Acestu postulatú este arbitraru și nu are basa psihologica. Sunt ideile innascute numai virtualu, atunci acea potentia carea le are în modu habitualu, candu devine activa séu le castiga prin abstractiune séu dela sine. În casulu de antaiu teori'a cade, căci esperinti'a nu dá numai singura ansa la nascerea loru, ci din contra originea acelor'a e directu condiționata de acést'a. În casulu alu doile ori și cine vede idealismulu. — La acestea se mai adaugemu că cultorii acestei invetieturi nu ne potu spune cari idei sunt innascute și cari nu, și în ce raportu stau cu cele castigate din esperintie.

În consecințele sale acést'a invetietura este funesta de orace duce în doue erori mari: preesistenți'a sufletului și peregrinagiulu sufletului (metempsichosea). Căci tractatulu din Bis. și Scol. nu a cugetatu la asia ceva, trebuie se concedemu. În câtu pentru innascibilitatea religiunei în speciale, apoi trebuie se observu, că acést'a nu s'a dogmatizatu nici candu în biseric'a ortodoxa. Ici colea, afara de cerculu bisericei ortodoxe, s'a ivitu câte o parere, care a redusu religiunea la acelu isvoru. Asia acést'a invetietura în sinulu bisericei resaritului ori și cum póte se fia numai ortodoxa nu. Întrebu cari sunt factorii cari contribuiescu la nascerea ideii de religiune? Ddieu și Omulu. E bine, daca stá că ideii de Ddieu nu este innascuta ci revelata, și că spiritulu omenescu nu este siesi innascutu, cum va fi reportulu ce esista faptice și reale între Ddieu și omu innascutu? Ci nu de aci vine eroarea. Eroarea vine de acolo că tractatulu din cestiune, confunda conscienti'a cu religiunea subiectiva, religiunea subiectiva o confunda cu notiunea religiunei, ér notiunea religiunei o identifica cu ideii religiunei. — Acést'a se vede și de a colo că candu vorbesce „de formarea conscientiei religioase,“ (pag. 20) candu de „formarea religiunei“ (pag. 28). Pentru tractatulu nostru este totu una că cineva va avé religiositate, séu religiune, séu conscientia religioasă. Acést'a este falsu, și caus'a acestei erori este de a se cautá acolo unde logic'a cautu caus'a veritatii ori falisității unui judetiu. Wer ohne rechte Überlegung urtheilt der pfert odem Eindrücke der Gegenwart den Erwerb seiner Vergangenheit, und muss sich

den Vorwurf gefallen lassen, geurtheit zu haben, bevor er auf das rechte Wort oder auf die rechte Spur gekommen ist (Volkman Psych. §. 125). Dar nici consecintia nu este. Cum, daca religiunea este innascuta, respective, daca omulu are o dispozitiune innascuta pentru religiune, cum dicu de este „actu internu“? Cine a lucratu acestu actu? Cum de mai este lipsa de a se formá religiunea in omu? ce e innascutu nu trebue formatu, ci numai desteptatu, cine dórme este viu, dar trebue treditu. Esemplele aduse nu pledéza nemicu pentru acea teoria. Provocarea la atentiunea prunciloru e prea pucin; provocarea la acea imprejurare cá la tote poporale suntu „representatiuni religiose“ documenteaza din contra. Acea imprejurare areta cá ca datu ne este ceva, si aceea este credinti'a religiosa. Acea imprejurare mai multu se potriveste ca argumentu pentru esistenti'a lui Ddieu. Temerea dela pag. 70, cá nu se voru puté „nasce representatiuni religiose et“ este nefundata. Suntu mai multe obiecte cari nu cadu sub simtiri si totusi avemu idei despre ele. Ai vedutu vre-o data virtutea? Ai vedutu albulu, afora de corpuri albe? Cine a vedutu ori simtitu rosulu afora de corpuri? et. Séu dóra substanti'a atotu ce exista ne cade nemidilocitu sub simtiri, si totusi la intrebarea ce este, respundem: cá este positiunea absoluta, carei inheréza notele unui obiectu. Séu ore cualitatea obiectelor cade ne midilocitu sub simtiri? Si totusi o cunoscemu in puterea causalitatei. Se intrebamu unu pedagogu si ne va spune. Cátu pentru cuvintulu representatiune este o buna dar in limb'a romana reu folosita traducerea germanului Vorstellung. Romanesce dicemu idei religiose, simtieminte religiose etc. Suntu si representatiuni religiose resp. cu caracteru religiosu asia d. e. pre la unele gimnasie romanesei, studentii pre la craciunu representa venirea magiloru la inchinare in Ierusalimu (Irodiosulu numitu) prin casele crestiniloru; acést'a este o representatiune religiosa. — Eu respinguu doctrin'a despre ideile innascute sub ori ce forma.

Facultatile sufletului. Cu ideile innascute in strinsa legatura stau pretinsele asia numite „facultati ale sufletului. In puterea acestei doctrine trebue ca in sufletulu pentru fiecare functiune spirituale si pentru fiacare fenomenu psihicu se se afle o cauza, deosebita de celealalte. In „Bis. si Scol.“ autorulu tractatului din cestiune tractéza si desvolta acésta teoria, pre cum cu multu interesu si predilectiune asia intru un'a forma cu totulu originale, pre pag. 61—62. Cum i se asignéza togmai aci loculu, nu sciu; in totu casulu e privita ca premissa pichologica pentru religiune (vedi pag 51.) In genere, acésta invetietura, carea nu este altu ceva de cátu editiunea a dou'a a ideiloru innascute ca dispositiuni, nu corectata nici inmultita, ci sub unu titlu nou, si-are de parinte pre Aristotelu, e crescuta de scolastici si cultivata de scol'a lui Leibnitz, Kant, Krause si toti catolicii papistasi de astadi. Combatentulu adeveratulu si cu sucesu, cu deosebire din punctu de vedere culturalu si pedagogicu, a acestei invetieturi a fostu Herbart, si adi scól'a lui. Nu-mi e scopulu a me lasá mai de aproape aci de vorba cu acésta teoria, avendu de cugetu si de altmintrenea a reveni asupra ei din punctu de vedere didacticu. Ar' fi de doritu ca pedagogii si Psychologii nostri se lamurésca lucrulu si se innadusiésca reulu pana nu prinde radacina. Atát'a trebue se observu cá acestu postulatu nu e altceva de cátu unu nefericitu sillogismu moralu dela realitate la posibilitate, asia: realu ne suntu date o anumita varietate de fenomene psihice; aceste trebue se-si aiba caus'a loru in sufletu, si aceste cause diferite suntu pretinsele facultati séu potentie a le sufletului. — Este adevratu cá ce acum exista ca realu a trahutu se fia posibilu, inse nu ne indreptatiesce nemicu ca aceasi realitate se o consideramu ca esistenta in potentia. Ce suntu aceste potentie? posibilitati nu suntu, cáci posibilitatile nu potu lucrá nimicu; din contra ele pretindu a produce schimbari. Fiintie inca nu suntu, cu atátu mai pucin substantie, cáci adevrat'a substantia este sufletulu;

o lucrare, unu efectu inca nu suntu, cáci ele voiescu a fi caus'a pentru efectu. Ce suntu dar? fiintie mitologice, abstractiuni nu de notiuni generice, ci de relatiuni. — O parte slaba a acestei invetieturi este si acea cá numerulu loru nu se póte dá definitivu; din contra elu creste fara intrerumpere. — Consecinti'a este cá prin acésta teoria se pierde unitatea si simplitatea sufletului. Cáci acele potentie séu suntu deosebite intre sine in modu reale séu nu. Daca suntu, atunci ele trebue se fia si de sufletu, pretindu totusi a fi un'a cu acel'a. Unde e aci punctulu stabilu? Cum se pierde unitatea sufletului s'a aretatu in modu evidentu la Beneke si de curendu la Hageman. Cine are cartile cestui din urma bine voiésca a ceti: Metaphis. § 504. in legat. cu § 10. si Psych. § 6. — Atáta in generalu. O considerare speciale merita desvoltarea teoriei despee facultatile „spiritului omenescu“ dupa cum este depusa in Nr. 8. alu Bis. si Scol.“ pag. 60—61. Acestu capítlu, care e meritulu a servi de base psihologica pentru aflarea „originei religiunei,“ carea dupa pag. 51. are se involve in sine si cunoscinti'a si vointi'a si simtiemintele, este cu totulu strainu de problem'a tractatului, deorace nu din acea imprejurare cá sufletulu are facultati are se resulte cá religiunea este innascuta, ci din postulatu cá suntu (ori bá) idei nascute. Capítlulu inse este acolo, este datu si noi se-lu luamu cum este.

Acolo se dice pag. 60: „Tóta viéti'a spiritului omenescu se póte reduce la trei functiuni: simtiementulu, cugetarea si voi'a.“ Acést'a este adevratu atunci candu ea va fi formulata asia dupa cum a cugetatu-o neamtiulu: Erkennen, Gefühl, Wollen. Datori'a espositiei mai de parte este a lamuri acésta tesa. „Resultatulu pasagiului primu este: „Inim'a este punctulu in care se concentréza tóta activitatea spiritului omenescu.“ Pentru ce? pentru cá ea este „organulu in care se producu simtiementele.“ Si cum se producu acestea? „pentru ca se se provoce in noi unu simtiementu, este de lipsa ca inim'a se-si castige cunoscintie despre intemplari.“ „Prin urmare in inima se concentréza tote acele functiuni ale vietiei spirituali.“ Spre a aflá esitul din acestu labirintu, nu e usioru. Ce e inim'a? organulu in care se „provo ca“ simtiementele, va se dica ele suntu deja a colo, dar suntu inchise, dormu; trebue chieimate afara. Ce e inim'a? „centrulu activitatei spirit.“ Centru simtiemintelor. Nu cumva suntu identice simtiementele cu activitatea intréga spirituale, acarei centru e inim'a? Unde jace eroarea? Acolo cá inim'a séu e luata in sensulu thumos Gemüth (lat. animus) séu in locu de anima latinesculu, séu in locu de Herz germanu si romanescu „inima“. Cá impregiurarea din urma a avutu locu, me indreptatiesce se crédu citatulu din St. scriptura. Acolo (la Math. 7. 21) stá... ekei estai kai ekordia umon. In totu casulu este o gresiéla. Cuventulu thumos in classicitatea vechia nu are altu intielesu de cátu ca centrulu affectelor. In T. N. ocure in insemnarea de putere vitale, curagiu, mania: Luc. 4. 28. Act. 19 28 Efes. 4. 31. Colos 3. 8. Evre. 11. 27. ca paharulu maniei lui Ddieu. Apoc. 14. 10.; 14. 19 et. (Schirlietz WB. z. N. T. 1866). Séu dora a cugetatu autorulu la Gemüth? das Wesen der Gemüthlichkeit besteht darin, dass an einer bestimmten Grundstimmung, die gewöhnlich auf ein mitleres maas von Schwermuth und Leichtmuth hinausläuft, festgehalten wird. — Schwermuth und Leichtmuth für die eigentlichen Grundtonarten unseres Gemüthes. (Volkman Psychol. §. 131.) Pentru psihologia a carei principu sistematicu suntu facultatile sufletului, Gemüthulu este identicu cu Gefühlvermogen si esprmatu prin, vis affectiva cu locasiulu tuturoru affectelor. (Stökl Lehrb. d. Philos. I. pag. 158—187); preste totu inse nu are insemnate teoretica. — Séu dora aci inim'a este identica cu kardia? Se nu ne seduca spressiunile si cuvintele ce póte le-am gasi in T. N. Nici acestu

cuvântu nu are întielesu teoreticu, si candu elu s'ar paré că cuprinde in sine totu omulu, este luat in sensu impropriu. Se se cetésca cu atentiune locurile respective: Math. 5, 8, 28. Math. 22. 37. Marc. 12. 30. Fapt A. 4. 32. ca intellectu vine la Math. 13. 15; asemenea insemnare intelectuale are: Luc. I. 66. ca conscientia (morale) I. Ioan; 3. 20. 21. — Séu dora aci este a se întielege anima latinulu? Acela ar fi „sufletulu“ nostru si nu aflu cauza suficienta pentru ce se se elimineze acestu cuvântu din limba. Inse „functiunile vietiei spirituale nu sunt numai affective, nu sunt numai practice ele sunt si teoretice, cari nu-si potu avé centrulu in inima, ele au altu centru. In limb'a romana ce insemnare are inim'a?

Invederat'a erore se cunosce mai bine din pasagiile urmatore: Acolo se dice: „Spiritul omenescu posedea alu doile facultatea dea cunosce.“ Dar care este cea de antaiu? In totalitate a functiunilor de susu cunoscenti'a nu vine inainte, de nu cumva se identifica cu cugetarea. Că a cugetá si a cunosce nu este totu un'a e invederatu. La acestea se mai adauge că daca inim'a este centru functiunilor spirituale, atunci nu avem lipsa de spirit. Cum de primesce spiritulu cu ajutoriulu simtirilor cunoscenti'a obiectelor? De unde vine ca se mai opereze si spiritulu deora ce functiunile spirituale si-au tote centrulu in inima? Séu dóra sufletulu siede in inima, si dela acést'a primesce impressiunile? Ne chiara ba chiar nesuficienta si gresita e definiti'a adeverului ca „consonarea ideilor ce se forméza prin cugetare“! Cu cine consuna ideile si pentru ce nu s'au formatu in inima, daca cugetarea si are centru in inima? Despre ce avem idei? despre obiecte. Asia dara cu acestea voru trebui se consune. Inca Aristotele a definitu adeverulu ca adecuatiunea, ca consonanti'a ideilor cu obiectivitatea. Santii parinti l'au urmatu si la S. Damascenu Ap. I. pag. 7. aflamu aceeași definitiune pentru scientia: adeverat'a cunoscentia a lucrurilor dupa cumu sunt, o numescu scientia; — La Überweg in Log. §. 6 este adeverulu definitu: die der Wirklichkeit entsprechende Erkenntniss.

„A trei'a facultate principale a spiritului omenescu este voi'a.“ Mi-permitu o întrebare. Din cele trei functiuni la cari se reduce vietia spirituale, unde a remasu cugetarea. Acui facultate este? Cum voi'a avendu-si centrulu si in inima pôte fi facultate si inca principale si a spiritului? Fiindu vorb'a de facultatile principale, trebuie se presupunemu că mai sunt si alta specia; cari? dóra secundari, laterali, derivate, etc? Daca facultatile sunt unu ce deosebitu de religiune, cum totusi servescu de base psihologica la acést'a? Va se dica espositi'a loru la acelu locu nu a avutu locu.

Mai batatoriu la ochi este că întregu tractualu se feresce de cuvântulu „sufletu“; pentru ce? — Séu dóra este identicu cu „inima“? Se nu fia. — Fara a ne lasá mai de parte in discutiunea acestei teorie se aréta sterilitatea sa, carea este cauza de ajunsu spre a o respinge. Si far de acestea, i sta fórte reu in acelu numeru a Bis. si Scolei langa cuvintele Dlui Ceontea de pre pagin'a 59: „Nu ne unimu la nici unu casu cu cei ce presupunu că unii princi se nascu cu daruri mari dela natura“. „Assertiunea asta e numai amagire“. — Adeveratu. — Parerea dezvoltata in tractatulu din Bis. si Scol. Nr. 8. are parerechia numai in Asia, la persii vechi. Acesti'a in localizarea operatiunilor psihice au asediatu: mani'a in capu, ideile in inima si concupiscinti'a in ficatu (maiu) (vedi citatulu din Firnicus Maternus l. 21. la Delitsch System d, bibl. Psycholog. pag. 268.) De doritu ar' fi si aci ca pedagogii si psihologii nostri se previna reului, ce ar' poté urmá din invetieturi si doctrine ca cele cu ideile inascute si facultatile spiritului realu deosebite de densulu, aretandu adeverat'a starea a lucrului.

(Va urmá).

Dulce et decorum est pro patria mori!

dedicata

Martiriloru obscuri ai independintiei.

Deci dupa ce a facutu Mircea-Voda aceste isbande, vedendu obrasnici'a Turciloru, s'a impecatu cu ei, si lé-a fostu dandu plocon pentruca se se odihnésca tíer'a cu pace. (Cron. anon. Const. Capit. Magaz. Ist. t. I. pag. 95).

I.

Stá mutú de doue veacuri, stá plinu de intunerecu,
Titanulu ce dusesse cu glaslu lui puternicu, —
Cu glasulu lui de trasnetu, — din Nistru pan' la Rinu
Anticulu nostru nume cu gloriosu destinu.
Unu colosalu cadavru, sub umbr'a-i veninosá
Uscá de doue veacuri câmpi'a ta manósa,
Cingea cu velu de doliu splendidulu teu azuru
Tienea in piroteala neinvinulu teu Vulturú,
O dalba Romanie! Vulturulu cel'a tare,
Nascutu pe-unu steiu la Tibru, crescutu la Manzanare,
Purtau din fala 'n fala d'ai Latiului ffi
Din muntii Albioniei l'a Libiei pustii!

Dar éca, deodata unu sipotu de lumina
Tisni din bronzulu rece — din gur'a-i asasina
Unu rácnetu formidabilu sburá din noru in noru,
Si siuerand'a bomba sbucnindu versá omoru!
Pionulu si Bucégii, albiti de vecinici ierne,
Respundu din a loru ripe si umede caverne,
Vulturulu se destépta, s'aventa si tipandu,
Solemnu-i sboru intinde spre Dunarea spumandu.

Din ariile 'nalte, si limpedi, safirine,
In cari 'n vaste cercuri trecu aripile-i line,
Elu vede, josu departe, pe 'ntinsulu tieiei plaiu —
Smaltatu de flori si raze din sórele de maiu —
Miscandu-se centurii, cohorte legiöne
Vibrandu de barbatia romaneloru colóne;
Elu vede cu orgoliu alu patriei Labaru
Naltiandu-se la Istru, ca geniu tutelaru,
Lasandu din a lui cute se cada cu urgia
Torrentulu strinsu de secolu de ura si mania!
Elu vede pe sub briulu pletosiloru Carpati
Parentu unu siru de spectre ai Daciei Penati,
Si, nobilu rezemete pe vechi si grele-armure,
Privindu cum se cobóra din dealu si din padure
Voinicii Romaniei, cu inime de focu,
Ce-au suptu cu-alu mamei lapte bravura si norocu.
Er spectrele tresalta sub giulgiu de purpura,
Pe sarbed'a loru facia s'aprinde o radia pura,
Si bratiile 'ntindiendu-si spre campulu de resboi
De sante benedictii inunda pe eroi!

II.

E mare serbatóre sub cerulu Romaniei!
E nunt'a libertatii! — e mórtea tiraniei!
E mare serbatóre! — Unu dantiu nemarginitu
Se 'ntinde pe ruin'a Gigantelui strivitu.
Si tunulu cu-a lui voce ferbinte si profunda,
S'a repeziloru arme clangoare furibunda,
S'a Dunarei largi valuri, ce salta si plesnescu,
Candu bombele stridente in créstá-le isbescu,
Totu canta si 'ntonéza unu imnu de serbatóre
La nunt'a libertatii cu bravele popóre.
Destulu de patru veacuri de candu sub jugu ferosu,
Têrámu pe Monstru-acest'a, flamandu si somnorosu,
Ce nu-i desteptu si ageru decátu simtiendu o prada
Pe care s'o sfárima sub putred'a-i gramada!
Destulu, o Europa, de candu faci'a ta
Zadarnicu se consuma pe orbú a luminá!

Elu sufla peste densa, si candu n'o pôte stinge
O 'néca sub o plóie de lacrimi si de sange.
Destulu! — In diorii dilei candu Cristulu a inviatu,
Tu scii, o vechia lume s'a spartu si cufundatu.

De patru grele veacuri acésta crunta feara
Balcanii si Carpatii cutremura si sbeara;
De patru grele veacuri popórele, ca zmei,
Se duc neobosite, se duc in urm'a ei;
O prindu, invingu, alunga . . . dar, vai dupa isbanda
Remanu totu ele prinse in ghiar'a-i sangeranda.
Din nou se încórda lupt'a, se sfârma, se distrugu,
Si unulu câte unulu se 'naltia de sub jugu.
Ieri Grecia — vechiu leaganu de diei si libertate!
Adi noi . . . si mane tóte. — E diu'a de dreptate!

Statu'a cea de auru, d'argintu si de argilu —
Colosu la capu putinte, la bas'a lui fragilu —
Ce craiulu Babilonei visá cá se dobóra.
De o pétra ne'nsemnata, si 'n mii de tiandári sbóra.
Colosulu e puterea Osmaniloru trandavi —
Poporu de sardanapali, de lotri si de sclavi; —
Ér pétra destinata se-lu surpe si reteze,
Sunt junele popóre, menunte dar viteze,
Sunt asprele blasteme ce sutele de ani
Au gramaditu pe capulu acestoru tristi tirani

Ca mandrulu teu Danubiu, l'a carui origine
D'abia unu pumnu de unde sioptescu pe sub coline,
Dar ocolindu-si mate'a prin mii de cotituri, —
Umbritu aci de-o stanca, mai colo de paduri —
La mare-ajunge liberu, imensu, adencu, putinte,
Si misca continentulu cu gravele-i cuvinte;
Asia, o Romania! prin seculi ai trecutu
L'a tunului teu umbra ca pinulu ai crescutu!
Asia, candu sub vapaia peri-v'acea Sodoma
Destinulu te gatesce se fii o noua Roma!

III.

Din campulu de bataia pornesce catra ceru —
La sunetu de fanfare, — prin limpedulu eteru,
O forma radiósa cu lauri coronata,
Si 'n bratiulu nemurirei cu dragu e leganata.
Romani! e blandulu sufletu alu primului martiru!
E primulu! ce s'atinse de alu gloriei potiru,
Romani! elu e Viteazulu, trimisu de Natiune
S'anuntie Libertatea la mamele strabune.
Romani! pastrati cu mila acestu obscuru pamentu:
In elu e unu tesauru: „Cenusa unui Santu!

Vasile D. Paunu.

Diverse.

„ „ Preasantitulu Episcopu Io a n u M e t i a n u petrece
la scaldile din Gleichenberg in Stiri'a si nu la Rohits, unde
avuse intentiunea se mérga.

□ **Comitetulu centralu** alu dameloru din Iassi pentru
ostasii romani raniti publica situatiunea cassei pana in 15
Iuniu. Din acésta situatiune se vede, cá pana in acea di,
sum'a tuturoru incassariloru efectuate de comitetu, se ridica
la frumós'a si elocuent'a cifra de lei 40,518, bani; sum'a
tuturor cheltueliloru facute cu cumperarea ambulantie, a
cailoru necesari, si pentru alte trebuintie este numai de lei
18,569, bani 92. Remane capitalu in numeraru in cassa
comitetului sum'a de lei 21,948, bani 67; la care trebuie se
se adauga inca 26,502 lei, ce se vor capeté probabilu din
venarea mai multoru efecte daruite in folosulu ranitiloru.

* * **Intemplarea unui cosacu.** L'Orient naréza urma-
toriulu faptu, care desi nu va fi adevratu, dar are hazu:
De-unadi, nu departe de Vacaresci, unu casacu se opresce
inaintea unei cárcimi, si dapa ce a beutu destulu, — pe
aceste calduri! — se preface cá incaleca. Cárcimariulu alérga

si, prin semne, face se intieléga pe cavalerulu Donului, cá
in Romania cine bea platesce. Casaculu si-scóte pung'a . . .
candu deodata calulu cade ca tresnitu. Nu se pôte descrie
durerea casacului. Lumea se indoiosieza indata. Unulu si-scóte
palari'a si in câteva minute o umple de bani pe cari i dá
ca mangaiere nefericitulu casacu. Chiar cárcimariulu nu-si
mai póté tiené lacrimile pe care le amestecá cu ale casa-
cului in câteva óle de vinu. In celea din urma, soldatulu
dupa ce s'a tanguitu indestulu, plecá incarcatu cu seau'a
si busunarele pline de bani. Ajungandu la cáti-va metri,
se întórce si fluera odata. . . . La acestu fluieratu, calulu
inviaza ca prin minune, se scola si fuge ca o sagéta
dupa stapanulu seu care ridea cu hohotu. Lumea remase cu
gur'a cascata câteva momente, apoi pufni de risu. Numai
cárcimariulu injurá de câteva ori.

„ „ **Costulu resbelorulu.** — Dupa Statistic'a ce pu-
blica diariulu „Romania libera“ dupa o foia engleza, res-
belulu in ultimii 25 ani, (1852—1877) a consumatu urmato-
rele sacrificii: 1) „In omeni“ morti in resbelu, prin rane si
epidemii: In resbelulu din Crimeea 750,000; in resbelulu
italianu (1859) 45,000; in Schleswig-Holstein 3000; in res-
belulu Americiei de Nordu 280,000; in resbelulu Americiei
de Sudu 520,000; in resbelulu pruso-austro-italianu 45,000;
in espeditiile din Mexico, Cochinchina, Maroco etc. 65,000;
in resbelulu franco-prusianu, din partea Francesiloru au ca-
diutu 155,000, din partea Germaniei 66,000; in rescol'a
Slaviloru de sudu 25,000, in totalu 1.984,000. 2) „In bani.“
Resbelulu din Crimeea a costatu 340 milióne lire sterlinge, res-
belulu italianu 60, resbelulu civilu din America de Nordu
940, resbelulu Americiei de Sudu 460, resbelulu din Schle-
wig 7, resbelulu austro-prusianu 66, expeditiile 40, resbelulu
franco-germanu 500, in totalu 2413 milióne lire sterlinge.
Pierderea ómeniloru e egala cu jumetate din locuitorii Lon-
drei, ér cheltuelile de resbelu sunt mai multu cu 8—10
milióne decâtu incasarile de pe unu anu a le tuturoru state-
loru europene impreuna cu ale statelorunite din America.
Acelea 2413 milióne lire sterlinge, sunt cu deseversire ni-
micite. Dupa acést'a ar urmá cheltuelile cetatiloru, nave-
loru etc. distruse, pensiile celoru raniti si alte cheltueli.
Victimele resbelului de facia se potu pune la 100,000 ómeni
si vre o 500 milióne lire sterlinge cheltueli.

Insciintiare.

In urmarea recomandatiunei ven. consistoriu romanu gr.
or. din Aradu, subscrisulu amu onóre a aduce la cunoscinti'a on.
comitete pentru administrarea afaceriloru bisericesci, precum si
la cunoscinti'a antistiloru comunali, si prin densii la a tutu-
roru comunitatiloru, cá de mai multi ani in coce representu
pre celea mai mari fabrice din tíera si din strainetate cu
campane (clopote) si **requisite bisericesci** de totu felulu. Cu
aceste obiecte am servitu la mai multe biserici si comunitati
din dieces'a Aradului. Campane vechi, care nu se mai potu folo-
sí se potu schimbá prin altele noue. Pentru campanele noue, atá-
tu pentru calitatea buna si solida, cátu si pentru sunetulu ar-
monicu, pre langa una intrebuintiare regulata, subscrisulu
garantezu in numele fabricei pe timpu de **cinci ani**. Sume
mai mari, pre cari comunitatile nu le vor poté respunde deo-
data, primescu a se solví si in rate.

Afora de campane si requisite bisericesci potu serví
dupa placu si cu celea mai bune si noue construite pompe
(spritie) pentru stringerea focului, precum si cu casse sigure
contra focului si a spargerei (Wertheim), cu locomobile, ma-
sine de treeratu s. a.

In speranti'a, cá p. t. comunitati me vor onorá cu co-
mande, me subscriu

E. Moskovits.

Depositu pentru Ungari'a si Transilvani'a, Aradu, strada principala
(Fóter) nr. 36.

Concurs.

1—3.

Pe stațiunea invetiatorésca din *Jadaniu* (Zsádány) provădiuta cu emolumintele anuali de: 126 fl. 60 chible (meti) de grâu, 4 orgii de lémne, 8 orgii de paie, 100 puncti de clisa 80 puncti de sare, 15 puncti de lumini, 4 jügere pamentu, $\frac{1}{2}$ jügu gradina intravilana, $\frac{1}{2}$ jügu gradina estravilana si cortelu liberu — cu conditiunea, ca din acestea emoluminte alegandulu invetiatoriu e indatoratu in fiacare anu a esdá betranului invetiatoriu Petru Avramutiü: 50 fl: 20 chible de grâu, si 2 orgii de paie — se escrie concursu *pana in 31 Iuliu* a. c. candu se va tiené si alegerea. — Recurinti sunt avisati recursurile lorü provădiute cu testimoniulu preparandialu si de cualificatiune a le substerne Inspectorulu cercualu a Thimisiuriü pana in 30 Iuliu a. c. si a se presentá spre duminéca séu serbatóre in biseric'a Jadaniu spre documentarea destaritatiü sale in cantare si tipicu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Meletiu Dreghicü**, m. p. Prot. Thimis. ca inspectoru de scóle.

1—3

Pentru ocuparea posturilor invetiatoresci de 1. si 2. apoi a 3. si a 4. clasa la scol'a gr. or. din *Orsiöva-vechia*, in protopresbiteratulu Mehadiéi, se deschide concursu cu *terminu pana la finea lui Iuliu a. c.* st. v. in carea di va fi si alegerea, cu emolumintele si conditiunile urmatóre:

Invetiatoriulu clasei I si a II-a va primí unu salariu anulu de 400 fl. v. a. quartiru liberu naturalu, 6 orgii de lemne pentru trebuint'a sa si incalditulu scólei, apoi o gradina, ér celu a clasei a III si a IV 500 fl v. a. quartiru naturalu, 6 orgii de lemne pentru sine siin calditulu scólei, si o gradina.

Dela competintii pentru 1 si 2 clasa se cere, a-si intruá recursule lorü conformu stat. organicu, si pre langa limb'a romana se scie si cea serba spre a instruí scolarii serbi si in acésta limba — si numai in lips'a competentilorü cu acésta cualificatiune va poté fi aplecatu, si fora de cunoscenti'a limbei serbesci; éra dela cei pentru clasa a III si a IV se alba cunoscenti'a limbei germane si magiare care vorü fi deobligate la invetiamentulu in aceste doué clase.

Recursele astfelu stilisate catra comitetulu parochialu au a se trimite celu pucinu cu 2 dile nainte de terminulu de alegere susu aretatu Domnului administratore protopopescu **Ioanu Stefanovicü** la Mehadia.

Orsiöva-vechia in 18-le Iuniu 1877.

Comitetulu parochialu

In contielegere cu M. O. D. adm. protopopescu **Ioane Stefanociu**.

1—3

In urmare ordinatiunei venerabilului consistoriu de datulu 13 Noemyre 1876 Nr. scol. $\frac{2707}{624}$ deschidindu-se concursulu pe class'a de baeti din comun'a **Chesintiu**, inse nepotendu-se alege invetiatoriu stabilu in diu'a alegerii din 12 Decemre 1876. din cauza cá n'au fostu competinti de ajunsu, — si s'a alesu numai de provisoriu pana la depunerea esamenului de véra, comitetulu parochialu deschide concursulu pana in 24 Iuliu 1877 in care dia va fi si alegerea.

Emolumintele anuale sunt 176 fl 80 cr. v. a. — 60 chible de grâu, 14 orgii de lemne, din cari are a se incaldí si scól'a, 4 jügere de pamentu aratoriu, 900 □ stangini gradina, quartiru liberu cu 2 chilii, camara, podrumu si grajdu.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si tramite recoursele — adresate comitetului parochialu — Dlui Protopopu **Ioanu Tieranu** la Lipov'a, provădiute cu testimoniü de preparandia si de cualificatiune; cei cu 4 ori cu mai multe clase gimnasiali vorü fi preferiti, avendu a se

presentá in una Domineca séu serbatóre la biserica, pentru a-si aretä desteritatea in cantari, — fiindu cá unu atare alesu si aprobatu invetiatoriu are de a tienea ambele strane cu cantarea.

Chesintiu 24 Iuniu 1877.

Comitetulu parochialu

In contielegere cu mine **Ioanu Tieranu**, Proto. si inspectoru.

2—3

Pentru ocuparea stațiunei invetiatoresci dela scol'a gr. or. romana din comun'a *Sipetu* protopopiatulu Jebelului comitatulu Timisiului, se deschide concursu pana la 31 Iuliu dela I-a publicare.

Emolumintele impreunate cu acestu postu sunt:

1) Salariulu invetiatoriului si alte emoluminte anuale socotite in bani gata 182 fl. 2.) 18 Hektl. 44 litr. 6 Dc. grâu si 18 Hektl. 44 Litr. 6 Dc. papusioiu. 3.) 17 Mtr. 7 Ctm. de lemne dintre cari are a se incaldí si scol'a. 4.) $2\frac{1}{2}$ jügere pamentu aretoriu si 5. gradina pentru legumi si quartiru liberu.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati recursule lorü provădiute cu tóte documintete prescise de statutulu nostru org. bis. ale adresá sinodului si a le trimite Pré O. D. Protopopu **Alesandru Ioanovicü** in Zsebely.

Sipetu in 22 Iuniu 1877.

In numele Comitetului par. **Teodoru Cioloca**, m. p. Presiedinte.

3—3.

Concursu cu terminu de 30 de dile se escrie:

1. pentru parochi'a vacanta din *Ohabitia* protteratulu Caransebesiului, cu emolumintele urmatorie:

a) Un'a sesia de 32 jug. pamentu parochialu.

b) dela 60 de case cu familii a 15 oc'a de cucurudiu despoiati.

c) Stol'a dupa usulu vechiu.

2. Pentru parohi'a din *Socenü* cu $\frac{1}{2}$ venitulu dela 2 sesiuni parochiale, birulu si stol'a indatinata dela 190 case cu 1006 suflete, pre langa neputinciosulu parochu Danilu Stioþone, carele abdicendu de parochia, amesuratu ordinatiunii dto. 9. Iuniu a. c. Nr. 512 bis. va folosí ceialalta $\frac{1}{2}$ din venitulu parochialu.

3. Pentru parochi'a vacanta din *Delinesti* cu doua sesiü de pamentu, cu birulu si stol'a indatinata dela 183 case cu familii si 955 suflete.

Concurentii au a trimite suplicele lorü pana la susnumitulu terminu la protopresbiteratulu Caransebesiului instruate in sensulu stat. org. si conformu dispusetiunilorü consistoriale, adresate inse respectivului comitetu parochialu. Caransebesiu, 13 Iuniu 1877.

In contielegere cu comitetele parochiale **Nicolae Andreovicü**, protopresbiteru tractualu.

3—3.

Pentru vacant'a parochia gr. or. rom. din comun'a *Sculea* protopr. Jebelului Cottulu Timisiului se escrie concursu pana in 24 Juliu st. v.

Dotatiunea este una sesiune parochiala, stol'a si birulu dela 90 de case.

Doritorii de a ocupá acésta parochia au a-si tramite recoursele instruite dupa stat. org. Dlui protopr. **Alesandru Ioanovicü** in Jebelü.

Se obsérva in sa, cumca la acésta parochia se afla si unu capelanu, asia dara, daca altu recurente ar fi alesu si intaritu, va fi datoriu a dá capelanului una a treia parte din sesiune si din tóte venitele parochiali pana la promovarea acestuia.

Sculea, in 10 Iunie 1877.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protopopu tractuale.

Redactoriu respundietoriu: **Vincentiü Mangra**.